

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առաջ օրերից) մամուլ 9-ից
մինչև 3-ը: Ցայադարձությունները ընդունված են ամեն լիզոններով:
Ցայադարձությունները բառին 2 Կ., ընկվածները համար կրկնապատկել:

(ՏԱՍՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԵՐԻ)

Խմբագրատունը գտնվում է Դաշիզովսկայա փողոց, տ. № 5.
Պոստով «Նոր-Դար»-ի հասցեն Тифлиς въ Редацію „НОРЬ-
ДАРЬ“ и Tiflis (Caucase), Rédaction du journal «Nor-Dar».

ւեց: Մի տեղ արծաթակիր անասունների մի երամակ, մեջքներից ծալծլուելով,

աւական չէ այդ երկու հայ աշակերտները ծախքերը վճարելու, հրաժարուել է պ. Թորթաթեանի նուիրատուութիւնից:

— Կովկասի գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհուրդը դեկտեմբերի 26-ի նիստին որոշեց ուր հարկն է խնդրամատոյց լինել, որ կովկասեան ցուցահանդէսի էքսպոնենտները երկուսի պարզեւորի պետական գները, ուրիշ վեց էքսպոնենտները տուրին ամենաբարձր պարգեւներ, դարձեալ մի քանի էքսպոնենտները տուրին պատուաւոր վկայականներ և գիւղատնտեսական ընկերութեան կողմից շնորհակալութիւն յայտնուի այն անձերին, որոնք նպաստել են ցուցահանդէսը կազմակերպելուն:

— Վերջին պատուով ստացուած Կ. Պոլսի հայ թերթերից իմանում ենք, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեանը մասնակցել են 49 պատգամուր 59 ձայնի իրաւունքով: Գերդեգ եպիսկոպոս Եւթեցեանը կաթողիկոս ընտրուած է 32 ձայնով:

— Գործից շահի մօտիկ աղգականները մէկը, պրիւց Մահմէդ Միրզա-Սալթանէ, թէյի անկարաններ է ձգել Ռաշտի շրջակայքում: Պրիւցն այս օրերս գնացել էր Բաթում այնտեղի թէյի անկարաններին ծանօթանալու համար: Ինչպէս հաղորդում է «Կապուղ»-ը, պրիւցի ասեղով, Ռաշտը իւր տեղադրութեամբ աւելի յարմար է թէյի արդիւնաբերութեան համար, քան Բաթումի շրջակայքը: Երկու տարուայ փորձը ցոյց է տուել, որ Ռաշտում թէյի տունկը 5 ամսուայ ընթացքում հասնում է այնպիսի բարձրութեան, որպիսի բարձրութեան Բաթումի շրջակայքում նոյն տունկը հասնում է երկու տարուց յետոյ միայն:

— Թարթաւ կայարանի մօտ այս օրերս պրիւստու Եւրախանի հետ ունեցած փոխադարձ հրացանաձգութեան ժամանակ սպանուած է փախստական աւազակ Բալաբէր-Սոֆի Կուլի-օղլի:

— Վրաստանի նոր էքզարք Ալէքսէյ արքեպիսկոպոսը Թիֆլիս է ժամանելու յունուարի 5-ին:

— «Թիֆլիսի կրօնօթիկ» կայքերի հոգաբարձութեան Կովկասի ճիւղին ուղարկել է 200 ր. յօգուտ կոյրերի:

— «Կապուղ»-ին հաղորդում են, որ այս օրերս Կարս քաղաքից ութ վերստ հեռու գտնուած է մի անյայտ մարդու դէակ: Դիակը մաս-մաս էր արուած և առանց գլխի էր: Քննութիւնից ետեւ:

պննազարդ անասնուհու յետեից: — Այդ լին է նշանակուած, բարեկամ,— հարցրի Աղուօսին:

— Օ՛, դա օր. Կապուղին է,— պատասխանեց նա: — Երեւակայից, որ նա իւր թնի հետ միասին տալիս է և մի միլիոն:

— Ա՛... Սխ, ինչքան չէին ասում օր. Կապուղին հասցնել: Ասում էին, որ նրա ձայնը Սոխակի ձայնից էլ քաղցր է, իսկ, գեղեցկութեան կողմից, Սիրամարգը նրա առջև հրէ է:

Դահլիճում պտտելիս մենք պատահեցինք մեր ծանօթ Գոմէշին: Նա միայն էր և դիմելով մեզ առաջ.

— Ես խղճում եմ փեսային:

— Ինչու համար, — հարցրի:

— Որովհետև իմ կարծիքս այն է, թէ կին ունեցողը նման է մի անասունի, որը բարձի տեղ գլխատակին պայթուցիկ ուսմբ ունի:

— Նայած, թէ կինն ինչպիսի կին է,

— առաջ Աղուօսը քիթը վեր քաշելով:

— Ես ասում եմ առանց բացառութեան,— մեռնաց Գոմէշը:

— Սխալում էք, որովհետև կին էլ կայ, որ բոլոր բարձր ուկու տաղարկ է դարձնում:

— Եւ որն աշխատում է որբան կարելի է շօտ դատարկել այդ տուրքով,— վրայ բերեց Գոմէշը և հետաքու:

Հարսանիքում մենք շատ երկար մնացինք: Ուրիշ շատ խոսակցութիւններ ու-

ցել է, որ մարդասպանները շորս հոգի են և չորսն էլ թրքահայտակ հայեր, իսկ սպանուածը թուրք է եղել և երեւանից մեկնելու է եղել իւր հայրենիքը: — Թուրքիա: Սպանութիւնը կատարուած է կողոպտելու նպատակով, սպանուած թուրքից խել են 500 ր., ատրճանակ, ժամացոյց և ձի:

— Դեկտեմբերի 28 ին և 29 ին Թիֆլիսում շտապուցեց Ռուսիայի պոստը Ռազմավիրական ճանապարհը ձիւնով փակուած լինելու պատճառով:

ՄԵՋ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ԲԱՐՈՒՆԻՑ.— Հինգ զոյգ մի կենսա հայ լուսերականներն ունին մշտական մի քաւորդի «պատուոր», որը շարժական երկու անգամ Աստուծոյ խօսքն է քարոզում նրանց... Բայց մենք, Բազու քաղաքի հաղաբար հայ հայադաւաններն, մի հատ գոնէ քարոզիչ վարդապետ չունենք, որ միսթարէ մեկ կենաց քանի կենդանի ու կենդանաբար խօսքով: Բասն տարի առաջ չկար ս. Էջմիածնում մի աստուածաբան վարդապետ, որ ճեմարանում աստուածաբանական դասեր աւանդէր: Երջանկալիչապէս Գերդեգ կաթողիկոսն ստիպուած եղաւ Թիւրքիայից ս. Օրմանեանին հրաւիրել այդ ծանր ու ու պատասխանատու պաշտօնի համար: Բայց այժմ, այժմ, փառք Աստուծոյ, այդ կողմից հանգամանքները փոխուել են: Այսօր ունենք աստուածաբաններ, քաւորդիներ, որոնք կարող են քարոզի ծաւաւ ժողովրդին պահանջել: Միթէ Բազուն քաղաքի վարդապետից զրկուած պիտի մնայ, միթէ կարելի չպիտի լինի ուղարկել Բազուն մի աստուածաբան վարդապետի, որ կարողանար համ զործակալ լինել, համ քարոզիչ: Զուշի քաղաքը, որ մեր Բազունի տաննեղորդ մասի չափ անգամ հայ ժողովուրդը չունի, ունի երկու քարոզիչ ս. առաջնորդն ու թեմական դպրոցի տեսուչ վարդապետը. իսկ Բազուն, որ Զուշու ժողովրդեան բազմապատիկն ունի, ոչ մի քարոզիչ չունի:

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Խաւս ժողովը որոշեց հանգանակել մասնախումբ մը կապմով Իզմիրի ազգ. հիւանդանոցին 100-ամեայ յորելեանին համար:

— Կարմիր վանքի փոխ-վանահայր տ. Ներսէս վրդ. Նոյեմ. 17 թուով կիմացնէ, թէ Կարմիր վանքի օրբանոցն էրդ:

Նեցեանք ու լսեցինք, բայց ոչ մէկը չարժէ անմահացնել, այդ պատճառով, գլխաւորաբար չպատճառելու համար, առաջ չեմ բերում:

Առաւօտեան ժամը 6-ն էր, երբ սկսեցին սեղանը պատրաստել ընթերցելի համար: Դադանի կղզում ընդունուած էր հարսանիքներում ամբողջ գիշերը տանջել անասուններին և առաւօտեան ժամը 6-ին հաց տալ. ասում էին, թէ այդ ժամանակ ամենքիս արթնածիւնն այնքան բացուած է լինում... քնելու, որ բոլոր կերակուրները և այլ պատրաստութիւնները մնում են հարսանքաւորը օգտին:

Չնայած աղջկանը-պաղատանքներին, ես անկարող եղայ մնալ, որովհետև ուտիս վրայ հաղի էի կանգնած: Բարեկամս էլ չուկեց մնալ առանց ինձ: Ուտի մենք բարի գիշեր անացինք տանտէրերին և օրուայ հերոսներին ու քաջաբար փախուտ տունը դէպի տուն, դէպի մեր անկողինները: Հասկանալով ջուռ:

Կոմս Դեկա Զէյրանիէրի

ՆԻՏՅԵՆ ԵՓՈՐԹՄԱՆՆԵՐԻՑ

Խելքը և բարոյականութիւնը: Տուած խոստումները կատարելու համար լաւ յիշողութիւն է պէտք: Մարդ՝ իւր մէջ կարեկցութիւն առաջ բերելու համար՝ զօրեղ երեւակայութիւն պէտք է ունենայ, այնպէս անձուկ կերպով կապուած է քա-

րումի երկրաշարժէն չէ վնասուած և որբերը, որը 105 հատ են, իրենց դատաւութիւնները կըշարունակեն:

— Բնիկ աստրոնոմի օրիւրպ Աննա Փրանզ, հազիւ 17-18 տարեկան, փաւաքելով հայ. Եկեղեցւոյ որդեգրուել և ազգ. պատրիարքարանի մէջ արձանագրուելով ինքզնիքը տուաւ պատրիարքական փոխանի Գոր. Կրասի թէ Ակուտարի Զիւլհարար թաղը բնակող հայ երկտաւարի մը հետ նշանուած է: Պիտի ձեռնադրուի հարկ եղած պաշտօնական ձեւակերպութեանց:

— Մշոյ պատր. փոխանորդ տ. Խոսրով ծ. վ. կըհարողդէ ս. պատրիարք Գոր. թէ Առաքելոց վանքին մէջ գտնուող օրբանքն ըստ նախորդ գեղեցկման փոխադրուած են Մուշ, ուր շատ հանգիստ կերպով գետեղուած են, և այժմ յիշեալ վանքին մէջ կըգտնուին միայն տ. Յովհաննէս վրդ. և վանքին ծառանքը:

— Կարնոյ առաջնորդ տ. Զաւեն ծ. վ. հայ-հունականաց եպիսկոպոսին, միսթիէ Էֆէնդիլին և Բէյէդիլին նախագահին հետ շնորհակալութեան հետագիւրդ կըվաճէ կայսերական պալատ, երախտագրութիւն յայտնելով Կարնոյ նոր կուսակալ վանքի, նաղմը Բէյին արդիւնաւէտ և բարեշնչան պաշտօնավարութեան համար, մանաւոր երկրաշարժի տագնապին մէջ:

— Տ. Զաւեն ծ. վ. Նոյեմ. 20 թուով կըգրէ ս. պատրիարք Գոր. թէ մինչև Նոյեմ. 17 քիշ շատ վատահոլութիւն եկած էր ամենուն վրայ, և սկսած էին տուններ դառնալ, բայց Նոյեմ. 17-ի նոր և բուռն ցնցումը վերստին ահաբեկեց զամեն որ և աւելցուց խեղճութիւնը: Աւելի խղճալի են այն ընտանիքներ, որոց տուններն աղէ անցնելու էտքը կըվճեն քննիչ յանձնախումբը թէ «անքնակելի է»: Այս անքնակելիութիւնը ազատաւոր տպաւորութիւնն մը կըթողոյի հարկէ: Փակման դատապարտուած են նաև հայոց մայր եկեղեցին և Կան, Ըրջա և Պատիլէն գիւղերուն եկեղեցիները: Ոչ կարնեցի եկեղեցիներ կամ գրեցիներն հետգհտէ կըհեռացուին քաղաքէն, կամ ինքնին կըհեռանան, և կարողութիւն ունեցողները Կարնոյ քիշ շատ հեռուոր Կըրդիլը կըքաշուին: Բնակելի չէնքերուն նորոգութեան հոգ պիտի տարուի, բայց ամեն բանէ առաջ պէտք է ցնցումները դադրեն: Արժեքան վարժարանին մէջ առաջնորդ խորան պիտի հաստատէ, հոն կաթմակեպետ համար եկեղեցական պաշտամունքը նորոգութեան ծախքերը ծա-

րոյականութիւնը մտաւոր ընդունակութիւններին հետ:

Սխալ գաղափար քնի մասին: Կուլտուրայի նախնական սաղմնային շրջաններում մարդ մտածում էր, որ քնի երազի մէջ նա տեսնում է երկրորդ իրական աշխարհ. այստեղից է սկիզբն առնում ամեն մի բնագիտական գիտութիւն:

Ամենից աւելի շնորհունակ, հարուստ ձիրքերով օժտուած մարդիկ, եթէ ներքաւք միտածամանակ և ամենից աւելի խիղճալ են, տանջանքներով ի ուրեքգութիւններ են կրում կեանքի մէջ: Բայց նրանք հէնց նրա համար են սիրում կեանքը, որ վերջինս նրանց դէմ ամենազօրեղ հակառակորդներ է դուրս հանում:

«Այդ պատկերը հրապուրիչ կերպով գեղեցիկ է...» — Գրական կինը, դժգոհ, բաւականութիւն չգտած, զգուշուած, սրտի և փորտիքների մէջ տիրող դատարկութեամբ, տանջալից հետաքրքրութեամբ միշտ ակնայ է գնում իւր էութեան խորքից եկող հրամաններին, որոնք չէ՛նքում են՝ aut liberi aut libri (կամ երկիրանք, կամ ազատ) — Գրագէտ կինը բաւական կըթուած է քննութեան ձայնը հասկանալու համար, երբ նա լատիններէն է խօսում անգամ, և մինչոյն ժամանակ բաւական սեփական և յիմար է

նրբ են, զի շատ տեղեր նախ և առաջ քակել պէտք է փիլիսոփաները:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԱՐՁԱՆ (Ախալքալարի գաւառ), 19 դեկտ. — Այս տարուայ վերջին կիսամեակում հասարակութեան կամքի հակառակ այստեղ բացուած եղելից խմիչքների պահեստ-վաճառատունը, որը ոչնչով չէ տարբերուած սովորական ամիկիտանից, զբոսեց շատերի արթնալիք՝ ունենալու նոյնանման վաճառատներ. ուստի և աշան վերջերին մէկը միւսի ետեից երեւացին դարձեալ երբ համախոսականներ դոյն մտքով, որոնց պատեցնում էին տնէ տուն և ստորագրում. երկուսը յաւոնդեցրին մինչև անգամ վաւերացնել տալ իրենց համախոսականները տեղիս դիւանատան կնիքով, որպիսի կնիքն այս տարի անխորի կերպով գրում է ամեն մի համախոսականի վրայ, ինի դա օրինական ճանապարհով՝ այսինքն գրիւական համայնքի համախմբումով կազմուած, թէ անկիւններում սարքուած, միայն թէ համախոսական կազմել տուողը սիրաշահած ինի գիւանատան կնիքը զործածող պաշտօնեայի «բարի» կամքը: Բայց այս անգամ բարեբաղդարար դատական իշխանութիւնն ուղարկութիւն դարձրեց այդ արտաքոյ կարգի երեւոյթի վրայ, թէ, ինչից է, որ մի գիւղ, որը 20 տարի կարիւր չի գգացել օրհնուած ունենալու, այս տարի մի անգամից ուղու է շորսն ունենալ. այդ իսկ պատճառով մեր գաւառամասի պրիստան ամայս սկզբներին եկել էր գիւղս: Անձամբ տեղեկանալով, որ հասարակութիւնն ամենին չի ուղում գիւղում ոգելից խմիչքների վաճառատուն ունենալ և որ այդ մասին եղած համախոսականները երկ եկել են հակառակ ժողովրդի կամքին, պրիստարը ոչնչացած յայտարարեց թէ նախկին օրեկաճառի համախոսականը և թէ միւսները: Հասարակութիւնը բոլոր սշտով գոհ մնաց այդ կարգադրութիւնից: Բայց նախկին «բարեխիղճ» օրեկաճառը, որի խաղախ համախոսականով պատուին ձեռք բերելը պարգուած էր «Եւրո-Դարս»-ում (№157), այժմ չի ուղում պոկ գալ այդ բանից. նա, ինչ միջոցով էլ լինի, վճել է անպատճառ օրեկաճառի իրաւունք ձեռք բերել դարձեալ: պրիստարի գիտուց յետոյ նա դապար չի առել երբէք, մի

հ Ա Մ Ա Կ Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն Ե Ց (Եւրո-Դարսի Թղթակցութիւն)

ԹԵՐԻԹ, 16 դեկտ. — Տեղից բողոքական միսիոնարներն ամենաշինյն աղթանգամ ձեռքերից քաջ չեն թողնում մէջ տեղ բերելու խեղճ, բազմաշաղաք աւետարանը: Քիշ է միւսում, որ 2X3=4 ապացուցանելու համար դիմեն աւետարանին. և այդ անում են իբր ճշմարիտ

գաղափր կերպով ինքն իրեն ֆրանսերէն այս խօսքերն աւելու համար. «je me verrai, je me lirai, je m'extasierai et je me dirai: est ce possible que j'aie eu tant d'esprit?» (Ես ինձ կրտսնեմ, ես ինձ կըկարդամ, ես կոգեկորուեմ և ես ինձ կաթեմ. արդեօք հնարուեք է, որ ես այդքան խելք ու միտք ունենայի):

Դիւանայի մի խելքը ևս: Հիւանդութիւններից և գլխացավց իրեն ազատ պահելու համար Յուլիոս Կեսարը զործ էր դնում հեռեկալ միջոցները. երկարատե շրջագայութիւններ, ամենապարզ կենցաղավարութիւն, յաճախ մաքուր օդ շնչելը, երկաթուղի աշխատութիւն,— այդ բոլորն, առհասարակ միջոցներ են՝ բաւձըր ճնշման տակ բանող նուրբ, գիւրազգած մի մեքենայ ապականութիւնից պահպանելու, կորստից ազատ պահելու. մեքենայ, որ հանճար է կոչուում:

Ի՛նչն է խանգարում գիտական հետազոտութիւններին: Փիլիսոփայութիւնը գիտութիւնից բաժանուեց այն ժամանակ, երբ նա հետեւալ հարցը դրեց. «որպիսի մասին սենեցած ճիշտիս հակադրութեամբ մարդ ամենին երջանիկ կեանք է վարում: Այդ հարցն առաջ բերին Սոկրատէի հետեղները. նրանք երջանկութիւնն իրենց նպատակ ընտրելով՝ գիտական հետազոտութեան ճանապարհը փակեցին. այսպէս՝ արեւը դադարում է

ուր Բաղդաձովկայումն է, միւսը այսպեղ պարզիւր աղայիս մօտ, որի վրայ մեծ յոյս ունի, թէ այս անգամ ևս կաջողցնել, ինչպէս աշուղեցեց նախկին պատէնա ձեռք բերելու գործը. ասում են, որ համախոսականն արդէն գրուած է և ոչ մի յարմար միջոց ձեռքից քաջ չէ թողնուի ստորագրողներ ձարելու համար, իսկ վաւերացնող հօ պատրաստ կանգնած է: Հրաւիրում են այս բանի վրայ պ. պրիստարի լուրջը ուղարկութիւնը. նա ինքն անձամբ ծանօթացաւ ժողովրդի դիտարկութեան հետ և շատ լաւ գիտէ, թէ որքան մեծ շարիք է օրեկաճառը գիւղական խաղաղ ժողովրդի համար. այդ պատճառով էլ մեծ յոյս ենք տածում նրա վրայ, թէ չի թողնիլ, որ իւր ժողովրդի բարոյական ու նիւթական շահերն ամենամեծ վտանգի ենթարկուին, խաղաղիկ դառնալով մի օրեկ յախառնիկի կամ գրապրի ձեռքնու:

Դեկտեմբերի սկզբից վերաբացուեց այստեղի գիւղական մի-դատան դպրոցը, որը փակուել էր 1899 թուականին, երկարաւորից ուսումնարանական շէնքի խախտումով ինիլու պատճառով ժողովրդի խելքը համաձայն՝ Ախալքալարի քաղաքային ուսումնարանի տեսուչ անձամբ եկաւ գիւղս և կարգադրեց. օրեկ մասնաւոր շինութեան մէջ շարունակել պարագմունքները մինչև ուսումնարանի շէնքի կառուցումը, որը տեղի է ունենալու առաջիկայ գարնան: Այստեղի համար ուսուցիչ է նշանակուած Ս. Ալեքանդր Երզնկունով՝ մի երկտաւար, որը ձայնագրագէտ է և աղական հոգեկորականութեան խելքանօք յանձն է առել երգեցելի խումբ. պարագաւել երգեցու համար. ցանկանք պարունին յաւոնդութիւն. թող մեր հեռուոր, խուլ ու ետ ընկած անկիւնում ապրող հայ գիւղացիներն էլ բաղդ ունենան լսելու իրենց եկեղեցւոյ փոքր ի շատ կանոնաւոր խմբական երգեցողութիւն:

հ Ա Մ Ա Կ Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն Ե Ց (Եւրո-Դարսի Թղթակցութիւն)

ԹԵՐԻԹ, 16 դեկտ. — Տեղից բողոքական միսիոնարներն ամենաշինյն աղթանգամ ձեռքերից քաջ չեն թողնում մէջ տեղ բերելու խեղճ, բազմաշաղաք աւետարանը: Քիշ է միւսում, որ 2X3=4 ապացուցանելու համար դիմեն աւետարանին. և այդ անում են իբր ճշմարիտ

Յիլ մէջ հօսելուց, երբ այն կապուած են... բայց այդ շարունակուած են տեղի և մինչև այսօր:

Սեղանագէտութիւն Կան գիւղայի մարդիկ, որոնք, ուրիշ մարդու համակերպուել և նրա մասին խիստ հողաւոր պատճառով, մեղամարդն են դառնում. այսպիսի կարեկցութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ հիւանդութիւն: Կայ ուրիշ տեսակի սեղանագէտութիւն ևս, որին ենթարկուած են առաջատար հեռուցած, միտադրօքն (մտահրդաւոր կերպով) տրամադրուած մարդիկ:

Բարութեան խնայողաբար գործադրութիւն: Բարութիւնը և սէրն ամենից բուժիչ խոտերի և դոքերի են նման, որ գործ են ածում մարդիկ. այնպէս թանկ են, որ ցանկալի կըլինեն, որ այդ պատեանի առարկաները որքան կարելի է աւելի անտեսաբար, խնայողաբար գործադրուին: Բարութեան անտեսութիւնն ամենից խիղախ ուտապիտաների (ցնորբաւանների) ցնորբն է:

Ինչ բանի համար մենք պատժի ենք արժանի, բայց ինչ համար երբէք մենք չենք պատժում: Մեր յանցանքը յանցագործների նկատմամբ այն է, որ մենք նրանց հետ վարուած ենք ինչպէս խաբահանների հետ:

Ա. Մոկապ

